

KARDOS GYÖZÖ

EGY MŰLT SZÁZADBELI
ISKOLAI ANYAKÖNYV

Napjainkban a PETŐFI-kutatás újabb reneszánszának korát éljük. Egymás után jelennek meg tanulmányok, biográfiai adatok, melyek a költő életének, életművének egy-egy részletét a legújabb kutatások alapján ismertetik az irodalom iránt érdeklődő olvasóközönséggel.

A publikációk azonban kisebb mértékben fordultak eddig a költő iskolás kora felé, pedig nem mellőzhető ez az időszak sem, mely megérlelte, nagy költővé tette a diákkorában egyelőre csak szépreményű ifjút. PETŐFI SÁNDOR életéből én az 1835—1838 évek közötti időt rágadom ki. Azért ezt, mivel az aszódi gimnáziumnak könyvészeti szempontból értékes kincse, a *Matricula* PETŐFIÉNEK az aszódi iskolában eltöltött három tanévéről igen értékes felvilágosítást ad. Az anyakönyvnek a feldolgozását a PETŐFI-kutatók (FERENCZI, HATVANY, DIENES) elkezdték. Vannak azonban olyan forráskritikai szempontból jelentős momentumok, melyeket érdemes a további kutatások elősegítése céljából részletesen írásban is rögzíteni, és amelyeknek összefoglalását kétségtelenül meglevő pedagógiai vonatkozásaik pedagógiai folyóiratban is indokoltá teszik.

A *Matricula* szerkezeti felépítése a következő:

- I. A tanulók adatai, tanulmányi eredményeik anyakönyvezése, megjegyzések. Az oktatás óratervei.
- II. Felsőbb állami és egyházi leiratok másolatai.
- III. Az iskolai könyvtár katalógusa. A tanulók könyv-kölcsönzési bejegyzései 1834. dec. 10-től 1842. jan. 10-ig.
- IV. Pénztári számadások (hiányosak) 1862. jan. 14-ig.

A *Matriculának* hivatalos elkezdője KOREN ISTVÁN volt, aki az 1834—1856 közötti tanévekben bejegyezte a fenti adatokat. Utána az aszódi iskolának néhány iskolamestere 1862. évvel bezárólag vezette.

KOREN 1833-ban került Aszódra, ahol a 28 éves ifjúra reábizták a Schola Grammaticalisnak a vezetését. KOREN ez évben, az 1833/34. tanévben még nem vezetett anyakönyvet, hanem a következő évben kezdte el. A megkezdett anyakönyvnek a következő címet adta: *Matricula Scholae Grammaticalis A. C. Aszodiensis Ab Anno 1834-to.*, vagyis az aszódi ágostai hitvallású grammatikai iskola Anyakönyve 1834. évtől. A felírás igen szép folyóírással betűkkel készült KOREN keze nyomán, sajnos a címlapon már elfakult az írás, de a belső címlapon jól látható KOREN elővonalazása és a sorok közötti nagyon szépen megrajzolt betűk sora.

A gondosan elkészített címlap után következnek az osztály-névsorok. A névsorokat 1833/34-től 1839/40. tanévvel bezárólag latin nyelven vezeti. A tanulók létszáma 25—60 fő között váltakozik. A tanulókat az előképzettség szerint a három szokásos fokozatba osztja: a donatista, grammatista, illetve a syntaxista csoportba. Mindegyik fokozatnak I. és II. évfolyama is van.

A tanulók névjegyzéke tartalmazza diákjai korát, vallását, születési helyét, a szülők nevét, foglalkozását, a tanulók iskolai fokozatát, majd pedig a tanulmányi eredményüket, sőt az utolsó szakaszban a hiányzásaik idejét s okát is. KOREN osztályozása az abban az időben szokásos előírások szerint történt:

Eminens (Kitűnő)	
Classis prima cum Eminentia	(Első osztály a kitűnőséggel)
Eminens e primis	(Kitűnő a jelesek között)
Prima e primis	(Jeles a jelesek között)
Prima	(Jeles)
Eminens primus	(Első kitűnő)

Az osztályozási rendszernek a megfejtésével foglalkozik TERRAY BARNABÁS tanár (Aszódi Múzeumi Füzetek 1962. évf.).

A tanulók névsora mellett KOREN a három iskolai fokozatnak megfelelően az óratervet is közli. A Besztercebányát, Selmecebányát, Pozsonyt megjárta, de külföldi tanulmányútra nem engedett tanárnak nehéz dolga volt. Széles tudásanyaggal kellett rendelkeznie, hiszen az anyakönyv felfektetésének évében a következő tárgyakat tanítja egyedül többek között: magyar nyelv, latin nyelv, hittan és erkölcstan, természetrajz és ásványtan, földrajz, magyar és egyetemes történelem, aritmetika, meteorológia, szónoklattan és szépírás. Tanítványainak száma nem nagy. A tanulókkal megismertetendő szaktárgyi anyag azonban igen nagy tudást, gondos felkészülést és állandó önképzést kívánt.

A *Matricula* különösen akkor válik izgalmas olvasmánnyá, amikor eljutunk az 1835/36. iskolai évhez. Ebben a tanévben kezdte meg PETŐFI SÁNDOR (akkor még PETROVITS ALEXANDER) aszódi tanulmányait a grammatista fokozatnak II. évfolyamában. Nem tartozik feladatunkhoz, hogy PETŐFI aszódi diákéveit teljes részletességgel boncoljuk, (bár a sok hibás vélemény után ennek is érkezett az ideje). E tanulmányban néhány olyan megállapítást szeretnék tenni, mely a nagy költő ifjúkorára jellemző, s mely éppen a *MATRICULA* adataiból derül ki. Az egyik ilyen megállapítás az, hogy PETŐFINEK a hivatalos anyakönyvi neve: Petrovits Alexander, a tanulók között a névsorban a 33. helyet foglalja el. Vezetéknevének ts, cs, ch, tz végződéséből a PETŐFI-kutatással foglalkozók bizonyos következtetéseket vonnak le (TÖRŐ GYÖRGYI: ITK, 1963. dec. szám; HERNÁDY FERENC ITK 1956. 2. szám). E két tanulmányban levő anyag azonban véleményünk szerint inkább hipotézisekre épül, mint konkrét irodalomtörténeti adatra. Petőfinek a magyarságára, a származására vonatkozólag nem lehet kielégítő, — ifjúkori nevének utolsó mássalhangzóiból messzemenő konklúziót levonni. Annál is inkább nem, mivel pl. a *Matriculában* kétféle szóvégződéssel találkozunk: Petrovits, Petrovics.

Az aszódi anyakönyvezés döntő érv a születési hely szempontjából is. Hosszú éveken keresztül folyt a vita Kiskőrös, Félegyháza, Szabadszállás hívei között. PETŐFINEK az 1835., 1836; 37. tanévek szeptemberében történt anyakönyvezése alkalmával születési helyként Kiskőröst, atyjának a lakóhelyeként pedig mind a három esetben Szabadszállást találjuk, sőt PETŐFI öccsének adatai között ugyanezek szerepelnek. (Tudvalevő dolog, hogy PETROVITS STEPHANUS, azaz PETROVITS ISTVÁN az 1836/37., 1837/38., 1838/39. iskolai években szintén aszódi diák volt.)

PETŐFI 12 és 1/2 éves korában került Aszódra, a grammatikai fokozatnak a II. osztályába. Tanulmányai eddig lassan haladtak, és az iskoláit a családi körül-

mények folytán sűrűn változtatta. Amilyen zökkenőkkel telt volt eddigi iskolai pályája, annyira kiemelkedik Aszódon.

Első aszódi éve alatt a következő tárgyakat tanulva az alábbi eredményeket érte el:

In resolutione et lingua Latina:	e
Doctrina religionis christianae:	e
Historia universalis:	E
Historia Hungariae:	nem tanul
Geographia:	E
Historia naturalis:	e
Lingua Hungarica:	e
Arithmetica	e

E tanévben PETŐFInek összesen 7 tantárgyat kellett tanulnia. Meglepő az, hogy magyar történelmet nem tanul, nem csupán ez évben, hanem a két következő aszódi tanéve alatt sem! Egyébként nem ő az egyetlen. Társai közül még 13-nak nincsen jegye magyar történelemből 1835/6-ban, s hasonlóképpen a következő tanévekben! Feltehetőleg azért, mivel az előző fokozatban ezt az anyagot tanulták, akár Aszódon, akár pedig az előző iskolában.

Az osztályzatok értéke a fentiek szerint így alakult:

Kis eminens 5 tárgyból.

Nagy eminens 2 tárgyból.

A tanév során PETŐFI 27 napot hiányzott betegség miatt. A költő fejlődése szempontjából ide kell sorolnom iskolai olvasmányait. A könyvtár jegyzéke a MATRICULÁNAK utolsó fejezetei között található, viszont helyesebb, ha tanévről tanévre nyomon követjük PETŐFI iskolai és iskolán kívüli tanulását, érdeklődési körét, és ezzel kapcsolatban a könyvtárból kivett könyveit.

Petőfi Sándor olvasmányai 1835—36. iskolai évben :

1835. október 14-én

1. Herrn von Bufons Naturgeschichte der Vögel. Troppau. 1785—86. 5 Bände. Iskolai könyvtári száma: 3
2. Erklärung der Logik, Metaphysik und praktischen Philosophie nach Feders Leitfaden. Wien 1793. 3 Theile. Iskolai könyvtári száma: 6
3. Betrachtung der Gelehrsamkeit, 1763. Iskolai könyvtári száma: 9

1835. október 25-én

4. Betrachtung der Gelehrsamkeit. 1763. (hosszabbítás)
5. Herrn von Bufons Naturgeschichte der vierfüssigen Tiere. Troppau. 1775—77. 11 Bände. Iskolai könyvtári száma: 2
6. Christoph Cellarii Conciones Civiles. Lipsia. 1732. Iskolai könyvtári száma: 40
7. C. Alb. Gebhardi Geschichte des Reiches Hungarn. Pesth 1802. 3 Bände. Iskolai könyvtári száma: 19

1835. november 8-án

8. Neuer französischer und deutscher Briefsteller. Strassburg u Paris. 1802.
Iskolai könyvtári száma: 27

1835. december 6-án

9. C. Alb. Gebhardi Geschichte des Reiches Hungarn. Pesth, 1802.
3 Bände. (ismételt kivétel)
10. C. Velleji Patercul: Quae supersunt ex historia romana libris duobus.
Viennae. 1817.
Iskolai könyvtári száma: 29

1836. február 14-én

11. Utmutató a deák nyelv tanulására Döring után M. Vásárhelyen. 1830.
Iskolai könyvtári szám: 47

1836. március 7-én

12. Erklärung der Logik, Metaphysik u praktischen Philosophie nach
Feders Leitfaden. Wien-1893. 3 Theile.
(ismételt kivétel)
13. Hilmar Luras erleichterte französische Grammatik. Berlin, 1771.
Iskolai könyvtári száma: 12
14. Budai Ésaías Magyar ország historiája. Debrecenben 1805. 3 kötet.
Iskolai könyvtári száma: 20

1836. március 13-án

15. Ciceros Briefe übersetzt von Ignacz Fellner. Freiburg und Breisgau
1782. 8 Theile in 4 Bändchen
Iskolai könyvtári száma: 38
16. J. Fr. Fischeri selecta a profanis scriptoribus Historia. Lipsia. 1770.
Iskolai könyvtári száma: 41
17. Pomponius Mela drei Bücher von der Lage der Welt. Giessen 1774.
Iskolai könyvtári száma: 37

1836. március 20-án

18. Tanárky János, némely görög és római nagy emberek élete Plutarchos-
ból. Pozsonyban. 1807. 2 kötet.
Iskolai könyvtári száma: 48

1836. április 17-én

19. Dictionarium latino hungaricum a Francisco. Páriz Pápai. Cibinii.
1782.
Iskolai könyvtári száma: 50
20. Phädon aus dem griechischen des Plato übersetzt von A. W. Ortlob.
Frankfurt, 1771.
Iskolai könyvtári száma: 8
21. Aranka György a keresztény léleknek halál ellen való orvosságai.
Pozsonyban 1775.
Iskolai könyvtári száma: 31

Az említett könyvek részletes felsorolását azért tartottam szükségesnek,
mivel rendkívül jelentős kép tárul elénk a költő 12 és féléves korából. Ebben

a tanévben összesen 21 könyvet vesz ki. Ennek egyharmada 1835. évi október hóra esik. November, december hónapban mindössze három könyvet tanulmányoz át, januárban nincsen bejegyzés PETŐFI könyvkivételéről, februárban 1 kötetet olvas el. Március 7 és április 17-i dátumok között kivett könyvek száma: 10.

Érdemes egy kicsit beletekinteni ebbe az olvasmányi anyagba.

Október első két hetében németnyelvű természetrajzi művet tanulmányoz a közismert BUFFON könyvének a madárvilággal foglalkozó kötetei alapján. Ezzel egyidőben filozófiai ismereteket szerez, majd a tudományokról szóló elmélkedéseket olvassa. Későbbi olvasmányai között francia, német, latin nyelvtanokat és a nyelv elsajátítását támogató segédkönyveket tekinti át. Vannak olyan könyvek, melyeknek az alapos feldolgozását nem tudja elvégezni az előírt 1—2 hét alatt, meg kell az időt hosszabbítania. Ki kell emelni, hogy a magyar történelem és általában a történelem nagy alakjai iránt különös érdeklődéssel viseltetik. GEBHARDTnak Geschichte des Reiches Ungarn című könyve kétszer is kint van ez évben nála, Vellejus Paterculus Historia Romana 2 kötetes könyve, FISCHER Selecta a profanis scriptoribus historia úgyszintén, ugyanakkor BUDAI ÉSAIÁS Magyarország históriája is szerepel olvasmányai között. TANÁRKYnak a Plutarchosból fordított görög és római nagy egyéniségekről írott könyve tetézi be az első aszódi éveinek történelmi olvasmányait.

Helytelen volna azonban azt állítani, hogy érdeklődése egyoldalú. A klaszikus irodalmi és filozófiai olvasmányok mellett Pomponius Melának három könyvét is áttekinti, ha nem is alaposan — egy hét alatt — a világ helyzetéről. Vallásos érzése olvasmányai alapján nem mély. Olvasmányai között mindössze egy könyv van: ARANKA GYÖRGYnek a Keresztény lélek halál ellen való orvosságai című, melyet az év végén elolvas. Esetleg talán akkor, amikor 27 napot betegeskedett?

PETŐFINEK aszódi olvasmányait szükségesnek tartottam itt pontosan felsorolni, mivel FERENCZI, majd HATVANY könyve, DIENES ANDRÁS kéziratban levő tanulmánya is meglepően sok pontatlanságot mutat.

Petőfi második iskolai évében a syntaxista I. fokozaton a következő tárgyakat tanulta, illetve azokból a következő eredménnyel zárta az évet:

In resolutione et lingua latina:	E
Doctrina religionis Christianae:	E
Historia Universalis:	— (Magyar történelmet ez évben sem tanult)
Geographia:	E
Historia naturalis:	E
Lingua et stylus Hung.	E
Arithmetica:	E

PETŐFINEK a tanulmányi eredménye tiszta kitűnő; kikorrigálta a pesti csorbát. Betegség miatt a tanévben összesen 4 napot mulasztott.

Petőfi Sándor olvasmányai 1836—37. iskolai évben

1836. október 9-én

1. Amerika Feltalálása Campe J. H. 3 kötet Kolozsvárott 1793.

Iskolai könyvtári száma: 59. A szám mellett „discipuli” szó van bejegyezve.

1836. október 16-án

2. Hilmar Luras erleichterte französische Grammatik. Berlin. 1771
Iskolai könyvtári száma: 12. (Elmúlt tanévben már egyszer kivette.)
3. G. C. Claudius die Kunst sich beliebt und angenehm zu machen. Leipzig.
1800. Iskolai könyvtári száma: 11
4. Caractere des Theophrast. Nürnberg, 1754.
Iskolai könyvtári száma: 42

1836. október 30-án

5. Neue Sammlung von launigten Anekdoten französisch und deutsch.
Wien. Bändchen in 2
Iskolai könyvtári száma: 30
6. Budai Ésaías Magyar Ország históriája. Debrecenben 1805. 3 kötet.
Iskolai könyvtári száma: 20. (Múlt évben egyszer már kivette)
7. Christoph Celarii Conciones Civiles. Lipsia, 1732.
Iskolai könyvtári száma: 40. (Múlt évben egyszer már kivette)

1836. november 13-án

8. Chrestomathia latina. Monasterii. 1781.
Iskolai könyvtári száma: 16
9. Der evangelische Christ. Pressburg. 1784.
Iskolai könyvtári száma: 32
10. J. G. Fock Anleitung zur gründlichen Erkenntniss der christlichen
Religion. Wien 1794.
Iskolai könyvtári száma: 33

1836. december 11-én

11. Budai Ésaías közönséges história. Debrecenben 1811.
Iskolai könyvtári száma: 21

1837. február 12-én

12. Joachim Heinrich Campe, Reisebeschreibungen XII Bändchen.
Wien 1812. III. kötet
Iskolai könyvtári száma: 66

1837. február 19-én

13. Fenti mű IV. kötete

1837. március 5-én

14. C. Velleji Paterculi: Quae supersunt ex historia romana duobus Viennae
1817.
Iskolai könyvtári száma: 29. (Múlt évben már egyszer kivette.)

1837. március 12-én és 22-én

15. 16. Bredow I.

Bredow II. feljegyzést találjuk a Matriculában. (A könyv nem szerepel az iskolai könyvtári jegyzékben.)

1837. április 2-án

17. XII. (szükszavú bejegyzés, bizonytalanná teszi, hogy melyik mű 12. kötetéről van szó. Feltehetőleg Campe Reisebeschreibungen c. könyvsorozat egyik kötete a kivett könyv. Ezt erősíti a következő kivétel is)

1837. április 9-én

18. Campe V. kötet.

1837. április 16-án

19. Columbus. Kötetszám nincs jelölve, s nem szerepel az iskolai könyvtár jegyzékében sem, akár csak a fenti Bredow-könyv.

A tanévi olvasmányok száma: 19 könyv. Ezekből 4 db ismételt kivétel. Ilyen pl. HILMAR Francia Grammatikája, BUDAI ÉSAIÁS történeti műve, vagy CELLA-RIUSnak Conciones Civilese, végül pedig VELLEJUS PATERCULUSnak a római történelme.

Jellemző erre a tanévre a földrajzi, kalandos, történelmi könyvek olvasása. Különösen a CAMPE-féle útleírásokat kedveli. Ebből a több kötetből álló sorozatból néhányat egymás után kivesz és elolvas.

Jellemének fejlődésére feltehetően igen nagy hatással volt CLAUDIUSnak az a könyve, mely az ember önmaga megszerettetésének művészetéről készült. Vallásos könyvet kettőt olvas, az egyik a maga evangélikus vallásával, a másik pedig a keresztény vallás alapismereteivel foglalkozik.

1837. szeptemberében iratkozik be utolsó aszódi tanévére a syntaxista fokozat második osztályába. Ekkor már ismeri az iskola életét. Itt van vele másodéve István öccse is. KOREN mellett lakik a NEUMANN-családnál, ahonnan az iskola rektora nősült. Életrajzírói sok érdekeset mesélnek ezekről az évekről. Bennünket a Matricula tanúsága érdekel elsősorban.

Petőfi tantárgyai az említett iskolai évben az alábbiak:

In resolutione et lingua latina:	E
In doctrina Christi:	E
Hist. Universalis:	E
In Hist. Hungariae:	— (nincsen jegye)
In Geographia:	E
In Hist. Naturali:	e
In lingua et stylo Hung.	E
In Arithmetica:	E
In lingua Germanica:	— (nincsen jegye)

Ebben az évben tehát 6 nagy eminens osztályzata, egy kis emineuse van. Jegyzet rovatban a következők szerepelnek: Nuttae a mense septembri ad (usque?) m Áprili enumeratae: — (Fordítása bizonytalan) (Szeptember hónaptól április hóig kifizetett étkezés, eltartás?) Locus, quem meruerunt earundem rsp. habito: 1. (Rangsorát jelzi.)

Ugyanez a feljegyzés van öccsére vonatkozólag is. A különbség az, hogy PETROVITS ISTVÁN a grammatista fokozatnak az első osztályát végezte, bátyja pedig az Aszódon legmagasabb fokot, a syntaxista II. osztályt. PETŐFI SÁNDOR ebben az évben ezt az eminensek közötti kitűnőt CSÖRFÖLY LUDOVICUSSAL (Lajos), DLHÁNYI SIGISMUNDUSSAL (Zsigmond), ESZTERGÁLY MICHAELLEL (Mihály), KRUCZKAI EMERICUSSAL (Imre) és OSZTROLUCZKY JOANNESSEL (János) együtt érte el. A felsorolt nevek között vannak a legjobb barátai is: Esztergály, Csörföly és Dlhányi személyében.

A tanévben 9 napot volt távol az iskolától.

A záró aszódi esztendőben az olvasmányainak száma nagyon megcsappan. Mindössze 8 könyvet olvas el. Ezeknek a címe is meglehetősen bizonytalan KORENNEK a könyvtár vezetése miatt. Az iskola vezetője, KOREN ISTVÁN bizonyára nagyobb elfoglaltsága miatt a tanév kezdetén reábizza a könyvtár kölcsönzés anyakönyvi bejegyzésének munkáját PETŐFIRE. Ez a megbízás sokat mond. Ha KOREN tanítványát nem szeretete volna, mint ahogyan ezt FERENCZITŐL kezdve FÜSI a szindarbjában hangoztatja (Aszódi diák, 1953), majd az ő nyomán HATVANY is átveszi, akkor nem adott volna ilyen megbízást PETŐFI számára. KOREN arra is rájött, hogy PETŐFI az, aki az elmúlt években az egyik legszorgalmasabb olvasója a könyvtárnak. Láta rajta a nagy érdeklődést, láta a könyveknek szeretetét is. Így nyugodt szívvel adta át a naplót, hogy a tanuló társainak a könyvkivételét oda bejegyezze.

S valóban, ha összevetjük KOREN markáns betűivel Petőfinek szép betűket formáló írását 1837. évi szeptember hó 11-e és 1838. évi január 2-a között, akkor világosan látszik, hogy más és más írás vezette az anyakönyvet. Érdekes az is, hogy saját nevének bejegyzésében kétféle változat található. Egyik alkalommal Petrovits, másik alkalommal pedig Petrovics (Ld. H. TÖRŐ GYÖRGYI cikke az ITK-ben 1963. dec. szám)! Ez évi olvasmányainak száma összesen 8 kötet. Ezek között azonban ott szerepel HORATIUS verseinek kétszeri alkalommal való kivétele. DIENES ANDRÁS említi kéziratának 1. oldalán, hogy „Petőfi egyike volt a nagy műgonddal alkotó költőinknek. A műgondhoz szükséges tudást, tájékozottságot kétségtelenül nevelőitől nyerte.” Nevelőjének tevékenysége, HORATIUS szeretete alakította ki benne a klasszikus verseléshez való vonzódását, a klasszikus verselés ismeretét. Hogy ennek a tanévnek a végén a KOREN-féle megbízás alapján olyan ünnepélyesen hömpölygő hexametereket tud írni egyetlen Aszódon készült versében, a Búcsúzásban, az ennek az utolsó évben szerzett ismeretnek köszönhető. Visszatérve olvasmányaira, a Matriculában Petőfi így nyitja meg a tanévet a könyvek kivételi jegyzékében:

„Lectores librorum anno scholastico 1837/38.”

Die 11. Sept. — Fillértár — Pozsony 1834.

Die 15. oct. — Kiskoszorú

Die 3. Nov. — Latinus 1 (valószínűleg liber, de hogy melyik, bizonytalan.

Ilyen című könyv nincsen a könyvtár-katalógusban.)

Die 2. Januarii — Orationes

Jan. 18. Mithológia. Campe III (Horeczkyvel együtt). Datálás más írású, mint Petőfinél (Koren visszavette az anyakönyvezést)

20. Februarii — Horatium. A Petrovits Al. név felett 140, 230 ad finem olvasható. (Megfejtése ismeretlen.)

20. Martii — (Petrovits Alex. név felett 0, 360 ugyancsak megfejtetlen bejegyzés.) Ez alkalommal ismét Horatiust vesz ki, a februárinak második kötetét.

A fentiekben a *Matriculának* az I. és III. fejezetét bőven ismertettem. A bevezetésben említett II. fejezetben olyan felsőbb állami és egyházi iratoknak a másolata szerepel, melyeket KORENhez, illetve az iskolához intéztek. Külön tanulmányt érdemelne azoknak az iratoknak a közlése, melyek a Bach-korszakban kerültek az iskola vezetőjéhez. Itt most csak néhány különösen jellemzőt emelek ki. Pl. az egyik leirat arra utasítja az iskola vezetőjét, hogy a nyári szünetben az alkalmas (?) tanároknak Bécsben továbbképzési tanfolyamra lesz a tanítási színvonal emelése érdekében. Tökéletesíteniük kell német nyelvtudásukat. Látható, hogy a császári elnyomás megindította a németesítést hazánkban. Beleavatkozik az osztrák helytartó tanács a tankönyvek használatába is. KOREN emiatt kellemetlen helyzetbe is kerül, mivel BALLAGinak, a nyelvésznek a könyvét vezeti be, melyet nem hagynak jóvá fent.

A német nyelv oktatása, mely egy-egy osztályban a szabadságharc előtt is folyt, ebben a korszakban valamennyi osztályban kötelezővé válik.

S meg kell azt is említeni, hogy a *Matriculának* igen szomorú lapjai is vannak. A fenti állami és egyházi rendelkezések miatt annyira lecsökken a tanulónak a létszáma, hogy 1858/59-ben mindössze 12 tanuló neve sorakozik egymás alá. *Petőfi* iskolája felett a halálharang megkondul. A súlyos hullámvölgyből azonban a község társadalma kiemeli „a süllyedő hajót”. Az iskola újra kezd felvirágozni. A régi anyakönyv utolsó oldalain a pénztári számadások adataival találkozunk. Ezt KOREN, majd utódai vezették. Az adatok közül azok érdekelnek bennünket, melyek *PETŐFIRE* vonatkoznak.

1836. február hónapban a következő bejegyzést találjuk:

11. febr. hozott Petrovits	2 f 11	×	(krajczár)
Die 5 Martii Petrovits kisedett	18	×	
Die 2 Aprilis	20	×	
Die 9 Aprilis	11	×	
Die 16 Aprilis	17	×	
Die 23 Aprilis	5	×	
Die 21 Maji	1 f 23	×	(Majálisra !)
Die 28 Maji	6	×	
Die 6 Junii	10	×	
	2 f 10	×	(1 × bent maradt)

Összegezve: Az aszódi Schola Grammaticalisnak 1834—35. tanévben megnyitott *Matriculája* (Anyakönyve) iskolatörténeti, *PETŐFI* aszódi iskolai évei folytán pedig jelentős irodalomtörténeti értékkel rendelkezik. A fentiekben nem volt lehetőség arra, hogy ezt a könyvtári értéket teljes részletességgel ismertessem. Számos rész kérdés vetődik fel, melyeknek kutatásával jelenleg is foglalkozik a gimnázium tanári kara.

Ennek a tanulmánynak nem lehet más a célja, mint *Petőfire* vonatkozólag néhány olyan adatot felsorakoztatni, melyek eddig vagy ismeretlenek voltak, vagy pedig pontatlanul jelentek meg.

Bízunk abban, hogy a *Matriculának* ez az első ismertetése még több iskolai és irodalomtörténeti megállapításhoz segíti a kutatókat.

Дьёзё Кардош:

ШКОЛЬНАЯ МЕТРИКА ПРОШЛОГО ВЕКА

Венгерский поэт Шандор Петёфи посещал гимназию в г. Асод в 1835—1838 гг. Автор публикует здесь данные из метрики асодской гимназии по студиям и чтениям Петёфи. Дана краткая характеристика жизни школы в середине 19. века.

Gyözö Kardos :

A REGISTER OF STUDENTS IN THE LAST CENTURY

Sándor Petöfi, the Hungarian poet, attends the secondary school at Aszód between 1835 and 38. The author imparts the data relating to Petöfi's studies and readings, and characterizes in a few words the life of that school in the middle of the 19th century.